

Zaburzenia słuchu fonematycznego a wady wymowy

mgr Daria Stawicka
mgr Agnieszka Szulc

Słuch fonematyczny inaczej słuch fonemowy
to zdolność wyróżniania głosek oraz różnicowania głosek podobnych w słyszanych
słowach.

Jest to złożony proces analizy i syntezy dźwięków mowy.

Słuch fonematyczny odgrywa bardzo ważną rolę w procesie kształtowania prawidłowej wymowy i uzależniony jest w dużym stopniu od treningu, ćwiczeń w rozpoznawaniu dźwięków własnych i otoczenia.

Aby skomplikowany proces odbioru mowy przebiegał poprawnie muszą być spełnione następujące warunki:

- prawidłowo rozwinięty słuch fizjologiczny, który odpowiada za poprawne słyszenie,
  - prawidłowo rozwinięty słuch fonematyczny, który różnicuje dźwięki mowy,
  - dobrze rozwinięta pamięć słuchowa, czyli umiejętność zapamiętywania dźwięków mowy,
  - właściwe rozumienie form gramatycznych w mowie (czasy, tryby...).
-
-

Słuch fonematyczny rozwija się wraz z dojrzewaniem dziecka. Najbardziej intensywny rozwój przypada w okresie pomiędzy 1 a 2 rokiem życia. Powinien funkcjonować poprawnie w momencie, kiedy dziecko rozpoczyna naukę w szkole.

Jednym z najbardziej uchwytnych przejawów zaburzeń słuchu fonematycznego w dzieciństwie jest opóźnienie rozwoju mowy, zaburzenia mowy, a także specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu ze słuchu.

Zaburzenia słuchu fonematycznego mogą powodować nieumiejętność rozróżniania głosek trzech szeregów :
szumiących, syczących i ciszących oraz głosek
dźwięcznych i bezdźwięcznych (**d-t, b-p, dz-c, dź-ć, dż-
cz, g-k, w-f, z-s, ź-ś, ż-sz** np. półka- bułka, domek –
tomek, koza – kosa).

Objawy zaburzeń słuchu fonematycznego:

- trudności w rozumieniu bardziej złożonych poleceń słownych,
  - trudności w zapamiętaniu, powtarzaniu trudnych wyrazów i dłuższych zdań,
    - trudności w dokonywaniu syntezy wyrazu,
    - trudności w pisaniu ze słuchu dłuższych wyrazów,
    - trudności w czytaniu całych wyrazów metodą literowania,
  - często mały zasób słów, agramatyzmy, prymitywne, proste zdania w opowiadaniu;
  - zniekształcanie wyrazów w dyktandzie,
-
-

Objawy zaburzeń słuchu fonematycznego:

- trudności w rozumieniu bardziej złożonych poleceń słownych,
  - trudności w zapamiętaniu, powtarzaniu trudnych wyrazów i dłuższych zdań,
  - trudności w dokonywaniu syntezy wyrazu,
  - trudności w pisaniu ze słuchu dłuższych wyrazów,
  - trudności w czytaniu całych wyrazów metodą literowania,
  - często mały zasób słów, agramatyzmy, prymitywne, proste zdania w opowiadaniu;
  - zniekształcanie wyrazów w dyktandzie,
-
-

- trudności w pisowni wyrazów ze zmiękczeniami, kłopoty z różnicowaniem j – i,
- opuszczanie wyrazów, końcówek wyrazów, elizje nagłosowe i śródgłosowe, trudności w nauce języka obcego,
- trudności w nauce wierszy tabliczki mnożenia, zapamiętania ciągów słownych.

Przykładowe ćwiczenia słuchu fonematycznego.

Ćwiczenia na materiale bezliterowym – ćwiczenia słuchowe i rytmiczne:

- rozpoznawanie dźwięków i szmerów (przesypywanie różnych materiałów sypkich: piasek, kamienie, żwir; eksponowanie dźwięków charakterystycznych dla różnych pojazdów, głosów zwierząt, sprzętu gospodarstwa domowego, rozpoznawanie dźwięków różnych instrumentów...),
  - odtwarzanie przez dzieci słyszanego rytmu przy pomocy wystukiwania np. patyczkiem o bębenek, wyklaskiwania, wytupywania,
-
-

- odgadywanie odgłosów docierających zza zasłony (przelewanie wody, rozdzieranie papieru, przesuwanie krzesła, gwizd czajnika, brzęk kluczy...),
- rozpoznawanie melodii piosenek po zaśpiewanym fragmencie.

Ćwiczenia na materiale literowym:

- wyodrębnianie zdań w mowie, słów w zdaniach:
  - słuchanie wypowiedzi o ubogiej treści, np. „To kotek. On pije mleko”, a następnie rysowanie przez dzieci tylu kółek (kresek), ile jest zdań;
- układanie zdań przez dzieci na podstawie ilości patyczków (patyczki oznaczają słowa) np. I I I I Ala ma małego brata.
- zabawa w dopowiadanie brakującego słowa w zdaniu (np. gruszka jest żółta, a wiśnia...)
- dokańczanie słów (pokazujemy dziecku obrazek i wypowiadamy pierwszą część słowa, dziecko dopełnia drugą sylabę np. pił – ka , ry – ba).

Wyodrębnianie sylab w słowach:

- zabawa w poszukiwanie przedmiotów , których nazwy zaczynają się od - „sza” (szalik , szafa ...);
  - wybieranie obrazków w nazwach, w których jest sylaba - „ro”(rower, krowa, korona ...);
  - zabawa w imiona: nauczyciel wiesza na tablicy obrazek, do tablicy mogą podejść dzieci, których imiona zaczynają się na tę samą sylabę np. obrazek - marchew, dzieci o imionach: Magda, Maciek, Maja.
-
-

- zabawa w sklep: dzieci podchodzą do stolika, na którym leży dużo przedmiotów, nauczyciel poleca „kupić” przedmioty, których nazwa zaczyna się od np. „bu” (budyń, burak ...);
  - wyszukiwanie słów rozpoczynających się na daną sylabę, np. „ma”;
  - wyszukiwanie słów kończących się na daną sylabę: np. „ki”(wor-ki, lal-ki ...)
-
-

- łańcuch sylabowy: dziecko wypowiada dwusylabowy wyraz, dzieli go na sylaby, druga sylaba staje się początkiem nowego wyrazu np. wa- ta, ta-ma;
  - podział wyrazów na sylaby (dziecko nazywa obrazki, a następnie dzieli je na sylaby i liczy):
    - analiza z podskokami - podajemy dziecku wyraz, a jego zadaniem jest podzielić go na sylaby, po wymówieniu każdej z nich musi podskoczyć np. balony - ba (podskok) lo (podskok) ny (podskok).
-
-

- dziecko wskazuje przedmioty, których nazwy rozpoczynają się od tego samego dźwięku lub tej samej sylaby;
  - -segregowanie obrazków; rozkładamy obrazki z dwóch grup np.(s-sz), a dziecko ma ułożyć je w dwóch szeregach np.
    - s- sałata, samolot, słoń
    - sz- szafa, szal, szyny.
-
-

Różnicowanie głosek opozycyjnych:

- nauczyciel nazywa poszczególne obrazki z tablicy, a dziecko je pokazuje (wyrazy różnią się np. dźwięcznością)

półka- bułka

budy- buty

pal-

bal

domek-

Tomek.

W przypadku dzieci z zaburzonym słuchem wczesne rozpoznanie, diagnoza, zaopatrzenie dziecka w aparat słuchowy oraz świadoma stymulacja rozwoju mowy wpływa korzystnie na kształtowanie słuchu fonemowego.

